

**බොරෝබුදුර් ස්තූප හා විහාර සංකීර්ණයෙන් පිළිබිඹු වන පුරාතන ඉන්දුනීසියානු
ටේරවාද හා මහායාන බෞද්ධ සංස්කෘතිය**

රත්නී මලවි පතිරණ

පාලි හා බෞද්ධ අධ්‍යයනාංශය, කැලණිය විශ්වවිද්‍යාලය
පව්ව්බැරැට්පසකගජදප

පත් 17508 කින් සමන්විත ලොව පිහිටි සිව්වන විශාලතම රාජ්‍ය වන ඉන්දුනීසියාවෙහි බෞද්ධ, හින්දු, කතෝලික ඉස්ලාම් හා කොන්ෆියුසියස් ආදී ආගම් දැකිය හැකි ය. වර්තමානයේ බෞද්ධයන් ප්‍රතිශතය 2%ක් පමණ වුවද ක්‍රි.ව. 1වන සියවසේ සිට ටේරවාද බුදුදහම ආරම්භ වී ක්‍රි.ව. 8 වන සියවස පමණ වන විට මහායාන බුදුසමය ද ව්‍යාප්ත වූ බව සඳහන් වේ. ඒ බව තහවුරු කරන ප්‍රබල සාක්ෂ්‍ය වන්නේ බොරෝබුදුර් ස්මාරකය යි. දකුණු ඉන්දියානු ගෝලයේ පිහිටි සුවිශාල ම ආගමික සංකීර්ණය වන්නේ ද එය යි. ග්‍රැනයිට් පාෂාණ ඝන මීටර් 55000 ක් පමණ යොදා ගෙන මීටර් 42ක උසින් හා මීටර් 123ක පළලින් යුතුව ඉදි කර ඇති මෙම බෞද්ධ ස්මාරකය ඉන්දුනීසියානු ජාවා වාස්තු විද්‍යාවේ මාණිකාය ලෙස සලකයි. ස්තූප 72 ක් හා බුද්ධ ප්‍රතිමා 504 ක් පමණ එක ම ස්ථානයක පිහිටි මෙම විහාර සංකීර්ණය පහත හේතු සාධක මත අනෙකුත් බෞද්ධ විහාරාගාරවලට වඩා සුවිශේෂී බවක් උසුලයි.

1. බුදුපිළිම විශාල සංඛ්‍යාවක් හා ස්තූප රාශියක් එක ම සංකීර්ණයක ඉදිකර තිබීම.
2. ස්තූපවල දැකිය හැකි සුවිශේෂ වූ අකෘතිය
3. දකුණු අර්ධගෝලයේ පිහිටි සුවිශාල ම ස්මාරකය වීම.
4. පෞරාණික ඉන්දුනීසියානු හා ඉන්දියානු සංස්කෘතිය දැනගත හැකි ශිලාමය ග්‍රන්ථයක් ලෙස සැලකිය හැකි වීම.
5. සියලුම අංග සමස්තයක් ලෙස බෞද්ධ සමාජයට අයත් බව ඇගවීම මිස නිකායික මත නො පෙන්වීම.
6. ඉන්දීය ආකෘති පමණක් අනුකරණය නො කොට ඉන්දුජාවානු කලාවක් නිර්මාණය කිරීම.

සමස්ත විහාර සංකීර්ණයේ සැලැස්ම කාම ධාතු, රූප ධාතු හා අරූප ධාතු ලෙස කොටස් තුනකින් සමන්විත යැයි විචාරකයන් විසින් අර්ථ නිරූපණය කර ඇත. කාම ධාතු කොටසින් පෘථග්ජන ලෝකය හා මහාකම්මචිහංග සූත්‍රයේ දක්වන සදාචාර ධර්මතාවයන් ද රූප ධාතු කොටසින් බෝධිසත්වවරුන්ගේ ලෝකය ද අරූප ධාතු කොටසින් නික්ලේෂී වූ නිර්වාණය ද සංකේතවත් කරයි. එසේ ම මෙම සංකීර්ණයේ දක්නට ලැබෙන දහස් ගණනක කැටයම් මගින් මහායාන ලලිත විස්තරය, ජාතකමාලා, දිව්‍යාවදාන ආදී ග්‍රන්ථ ඇසුරින් බුද්ධ චරිතය නිරූපණය කොට ඇත. ටේරවාද මෙන් ම මහායාන සංස්කෘතික හා දාර්ශනික සංකල්ප එකල ඉන්දුනීසියාව තුළ ඉතා ප්‍රකටව පැවති බව බොරෝබුදුර් ස්තූප හා විහාර සංකීර්ණය ඇසුරින් තහවුරු කළ හැකි ය. ඒ පිළිබඳව කරුණු පරීක්ෂා කොට පුරාතන ඉන්දුනීසියාවේ බෞද්ධ සංස්කෘතික උරුමය පිළිබඳව හෙළි කිරීම මෙම පර්යේෂණයේ අරමුණ යි. මෙහි පර්යේෂණ ක්‍රමවේදය වූයේ මේ පිළිබඳව ලියැවී ඇති සාහිත්‍යමය මූලාශ්‍රය හා වෙබ් අඩවි ආදිය තුළින් තොරතුරු අධ්‍යයනය යි.